

בה"י
שנה ד'
גליון
קצ"ז

גליון המאיר

פרשת
ויקרא
תשפ"ה

פנינים יקרים, רעיונות מכריקים, סיפורים נפלאים,
מהוך שיעורי הרב הגאון המשפיע,
פה מפיק מרגליות
רבי מאיר צוויבל שליט"א
מחבר ספרי נר המאיר

מאמר המאיר

פניני המאיר

ביאור נפלא במעשה של רבי יהודה בן בתירא עם הנכרי שאכל מקרבן הפסח

בירושלים, ולאיזה סיבה הקדימו לומר 'את בנציבין, עיי"ש.

את בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים

בפרשתן (ויקרא א א): 'ויקרא אל משה וגו', ובמדרש: הה"ד (ימיה לא יט) 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד רחם ארחמנו נאם ה'.

טעם שלא נמנה האיסור של 'כל בן נכר לא יאכל בו' בכלל שבע מצוות בני נח

ואפשר קושייתו בשנקדים תחילה מה דאיכא לספוקי בהאי סוגיא, אם הציווי של כל בן נכר לא יאכל בו הוא על הנכרי או על הישראלי, ונפקא מינה, דאם הציווי הוא על הנכרי, שאסור לו לאכול מקרבן הפסח, אם כן כשעובר על האיסור חייב מיתה, דבני נח אזהרתן זו היא מיתתן. אמנם אם הציווי הוא על הישראלי, שלא יאכל מבשר הקרבן לערל ונכרי, אם כן כשבא הנכרי ואוכל מעצמו אינו חייב מיתה, שהרי הוא מעולם לא נצטווה על זה.

הזכיה למשה לדבר עם ה' יתברך היה למעלה מכל ההשגות והגילויים
בתיבת 'ויקרא' ישנה אלף זעירא, ובטעם הדבר כתב בספר חסד לאברהם (מעין ב נהר מט) שבתחילה בשעת קבלת התורה זכה משה רבינו לאלף אורות, ולאחר מכן כאשר חטאו ישראל בעגל ניטלו ממנו אותם אורות ולא נשאר לו אלא חלק אחד מני אלף, וזהו סוד האלף זעירא. עיי"ש.
ונראה לבאר הענין בדרך אפשר באופן אחר בטעם שהאל"ף זעירא, דרמזו בזה שעם כל הגילויים הנשגבים והאורות הגדולים שזכה להם משה רבינו, היה הכל קטן בעיניו כנגד הזכיה הגדולה שהיתה לו לדבר עם ה' יתברך פנים בפנים, ולכן נרמז זה בתיבת ויקרא, לומר דהאלף אורות היו זעירים בעיניו כנגד מה שזכה לו ויקרא אל משה וידבר ה' אליו.

ונראה לבאר בהקדם מה דאיתא במסכת פסחים (דף ג) 'ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל בירושלים, אמו, כתיב (שמות יב מג) 'כל בן נכר לא יאכל בו', (שם יב מח) 'כל ערל לא יאכל בו', ואנא הא קאכילנא משופרי דשופרי, אמר ליה רבי יהודא בן בתירה מי קא ספו לך מאליה, אמר ליה לא, כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה, כי סליק אמר להו מאליה ספו לי, אמרו ליה מאן אמר לך הכי, אמר להו רבי יהודא בן בתירה, אמרו מאי האי דקמן, בדקו בתריה ואשכחוהו

והנה המנחת חינוך (מצוה טז) הביא בזה מחלוקת הראשונים, ודעת הסמ"ג דהאיסור קאי רק על האוכל ולא על המאכיל, אכן לפי זה קשה, דהא במסכת סנהדרין (נ) מונה הגמרא שבע מצוות

דארמאה הוא וקטלוהו, שלחו ליה, שלום לך רבי יהודא בן בתירה דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים, ע"כ. והקשה החתם סופר, דלכאורה היה די שישלחו לו 'מצודתך פרוסה

'ויקרא אל משה וגו'. (ויקרא א א). האל"ף של 'ויקרא' הוא זעירא, וכתב המגלה עמוקות (אופן עג) שהוא סוד התנא רבי עקיבא, שכן 'אל"ף זעיר' א' בגימטריא 'רבי עקיבא', וכאשר תוריד מן התיבה את האות אל"ף ישארו אותיות 'ויקר', לרמז על מה שאמרו חז"ל (סנהדרין לה): על הפסוק (תהלים קלט י) 'ולי מה יקר רעך א-ל' דקאי על רבי עקיבא. ע"כ. וגם החיד"א בספר חומת אנך כתב שהאלף זעירא רומז על התנא רבי עקיבא.

ונראה לבאר הענין בזה, בהקדם דברי המדרש (שה"ש רבה א ז) בשיר השירים על הפסוק (שה"ש א יב) 'עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו' וזה לשונו: אמר ר' אבהו, עד שמשה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהן במצרים כבר הקדים הקב"ה, שנאמר (שמות יב כט) 'ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים', היא דעתיה דרבי אבהו וכו', מלמד שהיה ריחו של אותו הדם קשה להם, והופיע להם הקב"ה ריח טוב מבשומי גן עדן והיתה נפשם קוהא לאכול וכו', אמרו לו, משה רבינו, תן לנו מה נאכל, אמר להם, כך אמר לי הקב"ה, 'סינטומין, וכל ערל לא יאכל בו' (שמות יב מח), מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על יריכו ומלו את עצמן! עכ"ל.

ודקדק מרן ז"ל בדברי יואל (פסח - שבת חז"ה טז) דמזה המדרש משמע שמכת בכורות שהיתה בחצות הלילה היתה עוד קודם שאכלו ישראל את הפסח, והקשה, דהא הפסח אינו נאכל אלא עד חצות, והיאך אכלו ישראל את הפסח כאשר הופיע עליהם הקב"ה ריח מגן עדן, נתעוררו ישראל לשוב בתשובה שלימה, ועמדו והפרישו הנכרים מביניהם, ומלו את עצמם ואת בניהם ועבדיהם, וכל זה לקח זמן ארוך באופן שלא הספיקו לאכול את הפסח לפני חצות, על כן הותר להם בהוראת שעה לאכול את הפסח אחר חצות. והוסיף לבאר, שבדוקא סיבב

מאמר המאריך

פניני המאריך

שנצטוו בני נח, ולא הוזכר התם האיסור שלא לאכול מקרבן פסח. והמנחת חינוך שם עמד בזה ותירץ שלא נמנו בגמרא אלא המצוות שנוהגות בכל מקום ובכל זמן, מה שאין כן לאו זה, שאינו נוהג אלא בירושלים ואינו נוהג אלא בזמן שבית המקדש קיים לא נמנה בכלל זה, וכן הביא בשם הצ"ח.

ובזה יש לפרש מקרא קודש (קהלת יא ב): 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ'. רצה לומר דבני נח נצטוו בשבע מצוות, אמנם לכאורה קשה על זה, 'וגם לשמונה', פירוש, הא איכא עוד מצוה שמינית שנצטוו בה הנכרים, דהיינו איסורא דכל בן נכר לא יאכל בו, ואמאי לא נחשבת מצוה זו בהדי שאר מצוות, ולזה בא הכתוב כמשיב 'כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ', כלומר שבית המקדש עתיד ליחרב, ואיסור זה דכל בן נכר לא יהיה נוהג עוד, ועל כן אין מצוה זו נחשבת בין שאר מצוות.

'את בניצבין' הוא ראיא והסבר להריגת הנכרי

והנה, בזמן בית ראשון היו יושבים כל ישראל בארץ ישראל, ואף לאחר שגלו עשרת השבטים על ידי מלך אשור מכל מקום שבט יהודה ובנימין עדיין נשארו במקומן עד שגלו בחורבן הבית, אמנם בבית שני כבר היו הרבה מישראל שלא חזרו מן הגולה ודרו בחוץ

לארץ. וגם נציבין שהיתה מקומו של רבי יהודה בן בתירא, גם היא היתה בחוץ לארץ (עיין בתוס' שם בפסחים ד"ה מאליה).

ובזה יש לבאר יפה מה שהקדימו לומר לו 'את בניצבין', דרצו לרמוז לו טעם הדבר שקטלוהו לאותו נכרי שאכל מקרבן הפסח, דהא לכאורה יש מקום לומר דאיסור זה קאי רק על ישראל המאכיל את הנכרי, אבל הנכרי בעצמו אינו מצווה על זה, והא ראיא מדלא נחשב איסורא דכל בן נכר לא יאכל בו בהדי שאר מצוות בני נח, ואם כן אינו מחוייב מיתה כשאכל מעצמו, ואמאי קטלוהו. לזה שלחו לו לאמר 'את בניצבין', כלומר הרי אתה דר בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל, וטעם הדבר משום שחרב הבית הראשון וגלו ישראל מעל אדמתם, והיינו טעמא דלא נמנה האיסור של 'וכל בן נכר לא יאכל בו' בהדי שאר איסורי של בן נח, כיון שאינו נוהג לעולם, אבל באמת קאי האיסור על הנכרי בעצמו, ועל כן 'מצודתך פרוסה בירושלים' ושפיר קטלינן ליה לאותו נכרי על שעבר על אזהרתו שנצטווה בה.

רבי יהודה בן בתירא לא עלה לרגל כיון שהיה מבני אפרים

והנה התוספות שם בפסחים (ד"ה מאליה) הקשו מדוע לא עלה רבי יהודה בן בתירא בעצמו לרגל. ותירצו שלא היה לו קרקע או שהיה זקן, ולכאורה יש לדקדק היאך יתכן שלא

הקב"ה שיהיה כן, שלא יוכלו לאכול את הפסח קודם חצות ויזדקקו להוראת שעה, בכדי להראות חיבתן שנתקבלה תשובתם לפניו יתברך. עיי"ש.

ויש להבין, מה נשתנה הדור ההוא שזכו להארה של חיבה כזו מה שלא זכו לה דורות אחרים, וגם צריך להבין היאך זכו לקבל ריח טוב מגן עדן. ויש לומר על פי מה שהביא בספר באר שלמה (ערך אמון) בשם הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע לפרש מאמר חז"ל (שבת קיט): 'כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן', דהנה 'אמן' נטריקון 'אכילה', ממון, נשים, ואמרו שכל 'העונה אמן', דהיינו שמענה את עצמו בשלשה דברים הללו, בתאות האכילה ובתאות הממון ובתאות נשים, פותחין לו שערי גן עדן, עכתודה"ק.

וזהו הביאור כאן, דהנה בני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה, שטופים בעבודה זרה ובשאר חטאי מצרים, ובבת אחת עשו שינוי מן הקצה אל הקצה, משכו ידיהם מעבודה זרה ולקחו צאן של מצוה, והרי זה דבר קשה כמות, כמעט למעלה מדרך הטבע, שישנה האדם בין יום את כל הרגליו שהשתרש בהם מזה שנים. וכיון שבני ישראל עשו דבר זה ושברו את טבעם פתח להם הקב"ה שערי גן עדן, כענין שפירש הרה"ק מבעלזא, והביא להם רוח טהרה ממרום, ועל ידי זה הרוח זכו למול את עצמם. ובאמת, קל וחומר יש בדבר, אם את ערלת לבכם הצליחו להכריח, שהוא דבר קשה לאין שיעור, על אחת כמה וכמה שיוכלו לכרות את ערלת הבשר.

ובזה יתיישב אל נכון הסתירה במדרשי חז"ל, שבמדרש מצינו שמלו בליל פסח, כמובא לעיל, ומאידך מצינו (עיין דעת זקנים פרשת בא) שמלו בשבת הגדול, ולפי האמור יובן היטב, כי בשבת הגדול קיימו את ציווי ה' 'משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה', ואז מלו את ערלת הלב, ומכאן זה לקחו כח וגבורה למול את ערלת הבשר בליל פסח.

ובזה אמרתי בביאור הפסוק (ויקרא ט ו): 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', ובמדרש (שמו"ר לח ח) דרשו על 'זה הדבר' שהוא המילה, והיינו דאמר 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו', רצה לומר שתעשו ותמולו בעצמכם, ואם תאמר היאך אפשר לילד אשר לעשות כן, למול בעצמו את ערלת בשרו? לזה אומר המדרש (ילקוט"ש ויקרא ט): 'אותו היצר הרע העבירו מלבבכם ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום', ובזכות שתמולו את ערלת הלב יפתחו לכם שערי גן עדן וישפיע עליכם רוח

עשיית המצוות בבחינה של תורה כדי שלא יכבו אותם העבירות

בספר פרס המלך הביא בשם הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע דבר נפלא, דהנה חז"ל אמרו (סוטה כא): 'עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה', ומה יעשה אדם שלא יכבו העבירות את המצוות שעשה, העצה לזה הוא שיקשר את המצוות שעושה בתורה הקדושה על ידי שיאמר הפסוקים הכתובים בתורה מענין זה, וכגון קודם שמניח תפילין יקדים ויאמר: 'הנני מכוון בהנחת תפילין לקיים מצוות בוראי יתברך שציוונו להניח תפילין כמו שכתוב בתורה 'וקשרתם לאות על ידיך והיו לטוטפות בין עיניך וגו'', וכן על זו הדרך בשאר מצוות, ובאופן זה נעשים המצוות בבחינה של תורה ושוב אין העבירות מכבות אותן. עכדה"ק.

ובזה יש לפרש המשנה במכות (פ"ג מט"ו): 'רבי חנניה בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כלומה שרצה לזכות את ישראל שיהיה קיום למצוותיהם ומעשייהם הטובים ולא יכבו על ידי העבירות, לפיכך הרבה להם פסוקי תורה כנגד כל מצוה ומצוה בכדי שיוכלו לאמרם קודם עשיית המצוה ולקשר את המצוה בכח התורה הקדושה, ועל ידי זה לא יוכלו העבירות לכבותן.

ויש להעמיס זה בפסוק בפרשתן (ויקרא ה א): 'ונפש כי תחטא וגו' אם לא יגיד ונשא עונו', פירוש, שהנפש הישראלית כאשר ח"ו תיכשל בחטא, עלולה העבירה לכבות את המצוה, והעצה לזה היא להגיד את פסוקי התורה של כל מצוה ומצוה קודם עשייתה, אמנם 'אם לא יגיד', שלא יקפיד לעשות עצה זו, אז 'ונשא עונו', שהעון תשא ח"ו את מצוותו ותכבה אותה, והוא ישא את עונו על עצם זה שלא חשש לתקן את מצוותיו באופן שלא יכבו על ידי העבירות.

פניני המאמר

גבורה ממרום שתוכלו למול בעצמכם את ערלת בשרכם.

ולזה תמצא דבר פלא, ש'ניסן' בגימטריא כמנין ב' פעמים מיל"ה, כי בחודש זה זכו ישראל למול שתי ערלות, הן את ערלת הלב והן את ערלת הבשר.

ובזה יבואר באופן נפלא דברי רש"י הק' בפרשת בא (שמות יב ו): 'מפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות, היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר 'אעבור עליך ואראך והנה עתך דודים' (יחזקאל טז ח), הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר 'את ערום וערירה' (שם ז), ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שזמלו באותו הלילה וכו', ושהיו שטופים באלילים אמר להם 'משכו וקחו לכם', משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה. ולכאורה יש להבין, מדוע נתן להם דווקא שתי מצוות אלו, אכן לפי האמור מבואר היטב, כי בזה שמשכו ידיהם מעבודה זרה, ואדרבה, עוד לקחו בעצמם את תועבת מצרים שעבדוהו עד עתה וזכרוהו לשם ה', בזה מלו את ערלת הלב, ומכח זה זכו לפתוח להם שערי גן עדן וזכו למול את ערלת הבשר, וזכות שתי מילות אלו התלויות הא בהא היא שעמדה להם להגאל ממצרים ולצאת לחירות עולם. ולזה תמצא שבעל המימרא הלז הוא רבי מתיא בן חרש, כי הוא זכה להתגבר על הטבע באופן מפליא ולמול את ערלת הלב, כידוע המעשה (ילקוט' ש ריח) שהשטן העמידו בניסיון קשה עד מאוד עד שרבי מתיא נעץ בעיניו מסמרות מלובנים וסימא את עיניו, ולא הסכים שהמלאך ירפאהו עד שהבטיחו הקב"ה שלא יכשל לעולם, ולכן חידש הוא את הדרשה הנ"ל, שבני ישראל זכו להגאל בזכות מילת הלב, ומילת הבשר שזמלו באותו לילה.

ובזה אתינן לבאר כמין חומר ענין הרמז לרבי עקיבא בריש פרשתן, דהנה פרשה זו מיירי מענין הקרבנות, 'אדם כי יקריב מכם קרבן', ובמדרש (מובא בעיר דוד - בית יצחק) דרשו 'מכם - מגופכם', דהיינו שהאדם יקריב מגופו קרבן לה', ומאי ניהו, ערלת הלב וערלת הבשר, והעושה כן הוא מרצה לה' יתברך כריח ניחוח, ולזה רמז כאן על התנא רבי עקיבא, להורות שבני ישראל באותו הדור, כיון שעשו כדבר הזה במצרים זכו שיפסקו בהוראת שעה כדעת רבי עקיבא שמותר לאכול את הפסח אחר חצות, כדי להראות חיבתם שנתקרבו ועלו לרצון לפני הקב"ה.

מאמר המאמר

קרקע ברשותו. וממשיך ואומר 'כי מידי דברי בו' ברבי יהודה בן בתירא ובמעשה שהיה בו שגרם לקטול את הנכרי שאכל מן הפסח, 'זכור אזכרנו עוד', אני נזכר שיש עוד מצוה לבן נח, מה שלא נזכר בגמרא בסנהדרין, והוא האיסור של 'כל בן נכר לא יאכל בו', דאם לא כן אמאי קטלוהו לאותו נכרי, והטעם שלא נמנה איסור זה בכלל המצוות של בן נח על כרחך יש לומר משום שאינו נוהג לאחר חורבן הבית, 'על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'.

ובזה אתינן לבאר המדרש הנ"ל, דהנה בשל"ה הק' כתב (מסכת תענית דרוש להספד) דהפסוק 'ויקרא אל משה' קאי על חורבן הבית שנאמר בו (ישעיה כב יב) 'ויקרא ה' אלוקים צבקות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו', עיי"ש. ולזה הסמיך המדרש מקרא זה של 'הבן יקיר לי וגו' לרמז על דבר זה. ודו"ק.

היה לו קרקע, הלא ארץ ישראל נתחלקה לשבטים וכל אחד קיבל חלק בארץ. ותירצו על זה המפרשים שארץ ישראל נתחלקה ליוצאי מצרים, וחלק מבני אפרים יצאו קודם הזמן ולכן לא קבלו חלק בארץ. והנה במסכת סנהדרין (צב) מצינו שרבי יהודה בן בתירא העיד על עצמו שהוא מבני בניהם של אפרים, על כן שפיר מובן כיצד לא היה לו קרקע. ולפי זה אין צריכים לתרץ שהיה זקן, כתירוץ הב' של תוספות, דאפשר שהיה צעיר לימים ואף על פי כן היה פטור מלעלות לרגל כיון שלא היה לו קרקע.

ויש להעמיס כל הענין בלשון הפסוק: 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים', רצה לומר דאף על פי שלא עלה רבי יהודה בן בתירא לרגל אין צריכים לומר שהיה זקן, כי אפשר שפיר שהיה ילד בימים וצעיר כבן, ומה שלא עלה לרגל כיון שהיה מבני אפרים ולא היה לו

האל"ף זעירא מורה שאין לו לאדם להתייבש כלל

אדם אחד שנכשל רח"ל בעבירות חמורות נכנס פעם אצל הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא זי"ע, (יומא הילולא קדישא ה' ניסן) ובכה לפניו על שפל מצבו, ואמר לו שהוא כבר מיואש לגמרי מעצמו ואין לו עוד תקוה, כי עבר כבר על כל עבירות שבועולם ונשתרש בחטא ואינו אמין שיוכל עוד לשוב בתשובה. נענה הרה"ק מאפסא ואמר לו: 'בפסוק (איכה ה כא) 'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם' מרומז שלא ידח ממנו נדח ויש כח ביד כל אחד ואחד באשר הוא לשוב בתשובה שלימה אליו יתברך, כי הנה קד"ם ראשי תיבות 'קין, דוד, מנשה', שכל אחד מהם עשה תשובה על עבירה חמורה אחרת ונתקבלה תשובתו, קין עשה תשובה על שפיכות דמים, דוד עשה תשובה על גילוי עריות, ומנשה עשה תשובה על עבודה זרה, וזה מורה שאף מי שעבר על עבירות חמורות ביותר אין לו להתייבש כלל וכלל אלא יעשה תשובה ויתרצה לפני בוראו'. ע"כ.

הרי לנו לימוד גדול שאין מקום ליאוש כלל ברוחניות גם אם נתרחק האדם מאוד מאוד, וגם בעניני גשמיות כן הוא, כאשר מסופר על חסיד אחד שנסע להרה"ק מאפסא זי"ע וכשרצה לחזור לביתו הלך לקחת ממנו ברכת פרידה, ובעודו עומד מחוץ לחדר שמע איך שאשה מרת לב בוכה לפני הרה"ק ומספרת לו שנשארה גלמודה בעולם ואין מי שיעזור לה ויתמוך בה, והרה"ק ניחמה בדברי חיזוק ואמר לה כדברים האלה: 'יהודי אף פעם אינו בודה, בכל מקום שהוא נמצא הקדוש ברוך הוא עמו!', הדברים נכנסו בלבו היטב, ולאחר מכן נטל ברכת פרידה מרבו ויצא לדרכו, באמצע הדרך בעודו עובר בגפו ביער עבות ראה פתאום חבורת גזלנים הקריבה ובאה כנגדו, אימה ופחד נפלו עליו וכמעט שלא פרחו נשמתו מקרבו מרוב חלחלה, פתאום עלו במוחו דברי הרה"ק 'יהודי אף פעם אינו בודה! בכל מקום שהוא נמצא הקדוש ברוך הוא עמו!' והרגשה של חיזוק ובטחון ירדה עליו, הוא נטל בידו את הרצועה של הסוסים והתחיל לנפנף בה כנגד הגזלנים תוך שהוא צועק ומרעים עליהם בקולו: 'הרבי אמר שיהודי אף פעם אינו לבד, ובכל מקום שהוא הקדוש ברוך הוא עמו!', כך חזר וצעק עליהם כמה פעמים עד שנפל עליהם פחד גדול וברחו משם כולם. נמצא שגם בעניני גשמיות אין לו לאדם להתייבש כלל, שהרי בכל מקום שנמצא הקדוש ברוך הוא עמו.

ויש לרמז זה בפרשתן, דהנה 'יאוש' בגימטריא 'ויקרא', ויש לומר שלכן האות א' שבתביבה היא אלף זעירא, לרמז שכיון שזוכה האדם לקריאה של חיבה של מאת הקדוש ברוך הוא שקורא אליו בכל יום 'שוכו בנים שובבים', והוא צופה עליו ונמצא עמו בכל מקום שהוא, נחסר אות אחד ושוב אינו בגימטריא יאוש, ואין לו לבוא לידי יאוש כלל וכלל.

מאמר השבת

לזו עלי ואני פורע גם
צורך שפע והרחבה

איתא במסכת ביצה (טו): 'אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון, אמר להם הקב"ה לישראל בני לזו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע'. והנה, בהשקפה ראשונה היה מקום לומר שמי שצריך ללזות מאחרים להוצאות שבת לא יוציא הרבה, ויקנה רק כפי ההכרח הצריך לו. אולם באמת אינו כן, דכיון שהוא סומך על הקב"ה שיפרע לו אם כן יכול להדר ולקנות בשפע וביד רחבה לכבוד שבת, דכלום חסר מבית המלך.

ויש לרמוז זה בגמרא, דהנה 'לזו עלי ואני פורע' בגימטריא 'שני גדיי עזים טבים', להורות שגם כאשר צריך ללזות לצרכי שבת יכול לקנות בשפע בשר ודגים וכל מטעמים.

לעתיד לבוא ישכון הקב"ה
בתוכנו ממש ולא נצטרך
לאמצעים כלל

שנינו במסכת קידושין (מא): 'האיש מקדש בו ובשלוחו וכו', והקשו בגמרא 'השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא', ותירצו: 'אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו, כי הא דרב ספרא מחריך רישא [-לכבוד שבת] רבא מלח שיבוטא וכו'.

ונראה לבאר בהקדם מה שכתב בחתם סופר (פרשת ויגש) שבית המקדש נקרא צואה, כדכתיב (שה"ש ז ה) 'צואך כמגדל השן', דכמו הצואר שהוא השביל המקשר בין הגוף להראש, כן בית המקדש מקשר בין ישראל לאביהם שבשמים, שמשם עולות התפילות והקרבנות השמימה. אמנם לעתיד לבוא נהיה כמו דג, שאין לו צואר כלל אלא הגוף עצמו מחובר לראש, והכי נמי לא נצטרך לאמצעים שיקשרו בינינו לאבינו שבשמים כי ישכון ה' יתברך בתוכנו ממש. עיי"ש.

והנה מובא בשם צדיקים לפרש את הגמרא הנ"ל 'השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא' דקאי על ענין הגאולה, דעד השתא היתה הגאולה ובנין בית המקדש על ידי שליח, אבל עכשיו, 'בו מבעיא', לשון בקשה, דהיינו שעתה אנו מבקשים ומצפים לגאולה השלימה שתהיה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא על ידי שליח. ועל פי האמור אפשר לפרש את המשך הגמרא על דרך זה, 'כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא', פירוש, דהחילוק בין שתי הבחינות של 'בו' ובשלוחו הוא כמו החילוק בין 'מחריך רישא' שהוא ראש בהמה המקושר לגוף באמצעות צואר, ל'שיבוטא' שהוא דג שאין לו צואר וראשו מחובר לגוף בלא אמצעי.

אריכות ימיו של הרה"ק מאפטא

בזמן כהונתו של הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא זי"ע (ימא דהילולא קדישא ה' ניסן) ברבנות העיר קולבסוב עבר שם פעם סוחר אחד בדרכו חזרה מן היריד עם עגלה טעונה עד למעלה בסחורות ובדי צמר יקרים, ועצר ללינת לילה באכסניא שבעיה, הוא הכניס את העגלה עם הסחורה לחצר המגודרת ואילו הוא פנה לשינה עריבה, למחרת בבוקר כאשר ניגש אל עגלתו ורצה להמשיך בדרכו חשכו עיניו, העגלה היתה מרוקנת לגמרי מכל הסחורות היקרות שהיו בה, גנב שפל ביקר כאן באישון לילה והותירו ריקם מכל רכושו, הוא לא היה צריך להתאמץ יתר על המדה לדעת מי הוא הגנב, העקיבות הברורים שהיו טבועים בטיט הוליכו אל מחנה צבאי ששכן לא הרחק מן האכסניא, כך שנראה שהגנב הינו אחד מן החיילים הנכרים הדרים במחנה. לכאורה פשוט, דא עקא, שהשר של המחנה היה יודע כקפדן ותקיף ביותר, ולבוא אליו ולהעלות חשד על אחד מחייליו שהוא גנב בלא ראיות מבוססות היטב הרי זה סכנת חיים ממש.

בצר לו נכנס אל רב העיר ה'אוהב ישראל' זי"ע וסיפר לפניו את צרתו, הרה"ק שמע את דבריו בקשב רב ואחר הורה לו: 'לך אל השר של המחנה, ואמור לו בתוקף ובביטחון רב שאחד מחייליו גנב את הסחורה ואתה יודע בוודאות מי הוא, אמנם אינך מכירו בשמו אבל אם תראהו תדע בוודאי להראות עליו, ובאופן זה לא יחשוב אותך השר כמעליל על פיקודיו הנאמנים, שהרי אחד מסויים הוא שסרח ולא ללמד על הכלל יצא, ואדרבה, יש להענישו בכל חומר הדין כיון שמוציא שם רע על כלל אנשי הצבא הישרים', וכיצד אכן אדע מי הוא הגנב? הקשה הסוחר, 'הלא לא ראיתי מי לקחו'. 'בקש מן השר שיערוך לפניך את כל החיילים בשורה' השיב הרה"ק מאפטא, 'והיה החייל אשר יצעק עליך ויגדף אותך הוא הגנב, ואף אם יכחיש את הדבר תעמוד על דעתך שהוא הוא ותמליץ להכותו עד שיודה, ותאמר זאת בבטחון גמור שלא יראה עליך שום ספק ופקפוק כלל'.

התאזר הסוחר באמונת חכמים והלך אל שר המחנה, הוא שטח לפניו את דבר הגניבה וביקש ממנו שיורה לכנס את אנשי החיל בכדי שיוכל להראות מי הגנב, הלה נענה לו והורה לכנס תיכף ומיד את כל החיילים אל הרחבה ולהעמידם בשורה, ואילו הוא עצמו עבר יחד עם הסוחר בין השורות, הפחד היה רב, אם לא יוכל לברר את דבריו עלול השר להרגו על אתר על שהעזי לבזות את צבא הקיסר, הם עברו שורה אחר שורה ופתאום נשמעו צעקות רמות, חייל זועם מתוך השורה התחיל לצעוק לעבר הסוחר: 'יהודי מלוכלך, כיצד הינך מעז להסתובב כאן בין חיילי הקיסר מעשה בעל הבית!?!', הסוחר זכר את הוראת הרה"ק ופנה מיד אל השר: 'הנה, בדיוק הוא הוא הגנב!', השר זימן את החייל לחדרו והתחיל לחקרו שתי וערב, בתחילה הכחיש הלה את הגניבה מכל וכל וטען שהכל עלילה וחוצפה של היהודי, אולם לאחר כמה מכות נאמנות נשבר והודה שהוא הגנב.

הסוחר קיבל את סחורתו בתודה ומיד רץ לבית הרה"ק להודות לו על הישועה, וברוב התרגשותו הניח על השולחן סכום נכבד מתנה להרה"ק, אולם הרה"ק דחה את המתנה באומרו: 'איני חפץ לקחת תשלום על עשיית טובה ליהודי', 'אולם הרי הכרת הטוב צריך שיהיה' טען הסוחר, 'שמא אתן למור מעיל צמר', אך גם את זה לא רצה לקחת, בנמקו שאינו הולך עם בגדי צמר כלל מחמת חשש שעטנו, ניסה הסוחר להציע מלבושים אחרים אולם על כל דבר היה להרה"ק תשובה מחוכמת, סוף דבר הוכרח הסוחר ללכת משם בלא שיקח הרה"ק ממנו מאומה. ע"כ המעשה.

והנה חז"ל אמרו (מגילה כח): 'שונא מתנות יחיה', ומעובדא זו רואים עד כמה שנא האוהב ישראל מתנות ולא חפץ בהם כלל, וכידוע שהרה"ק וצ"ל האריך ימים באמת והיה זקן הצדיקים בדורו.

ברכת מזל טוב
לידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר בניציון צאהלער הי"ו
לרגל הולדת בנו למז"ט

זכות הוצאת הגליון נתנדב ע"י
הרה"ח פנחס משה לאנדא הי"ו
לרגל נישואי בתו למז"ט עב"ג החתן
תמים למעלות כמר יודא ני"ו בן
הרה"ח ר' יוסף ליכטענשטיין הי"ו
יה"ר שהזיווג יעלה יפה ושיזכה
לרוות רב נחת דקדושה מכל יו"ה

זכות הוצאת הגליון נתנדב לע"נ
הרה"ח ר' משה חיים
ב"ר אשר זעליג ע"ה
הונצח ע"י חתנו ידידינו
הרה"ח ר' דוד שטיינבערג הי"ו